

Txantxangorria

*Selma Lagerlöf'en ipui batetik
artu ta moldatua.*

Gure Jauna'k ezerezetik zeru-lurrak-eta zeru-lurrak ezezik baita bizikor eta belarki guziak ere, bakoitzari bere izen egokia ezarriaz sortu zituan denbora aietan zan.

Konta genezazke orduko gertaera franko. Gaur ulerkaitz zaizkigun munduko gauza asko argieraziko lituzteken orrelakoak.

Egun batez, Gure Jauna'ri, Paradisua'n txoriak kolore biziez apaintzen ari zala, aitu egin zitzaizkan margoak. Beraz, eta ala bearrez, bazter batean kondarren batzuk aztuta galditu ezpaizitzaizkion, gaur kardantxoloa, esate baterako, etzan bear bada dan bezain dotorea izango.

Orobat, orduan egin zan astoa gaurko bere belarri luzeen jabe. Jaio ta Paradisu'ko ibarretan oinkada batzuk eman orduko, astoa aztu egin bait-zan nola zeritzan, eta iru bider gutxienez galde-egin bear izan zion, bere izenaz, Jainkoa'ri. Azkeneko aldian, Jainko oñak, urduri-samar, bi belarrietatik eldu ta tiraka, obeto entzun eta geiago aztu etzedin, esan zion:

—Zure izena asto, asto, asto da.

Ta ordutanik ditu astoak orren belarri luzeak.

Egun berean, erleari erriertatxo bat eman bear izan zion Gure Jauna'k. Erlea, jaio ta bereala, ezta pillatzen asi bait-zan. Eta gizonek eta abereek, eztiaren usaia nabaritu zuenean, dasatzera urbildu ziran. Baña erleak dana beretzat gorde-naiean, abaraskara urreratzen ziran guziei, bere pozoiezko miztoaz zizatuz, alde-egin-erazten zien.

Ikusirik au Jainkoa'k, erleari deitu ta esan zion:

—Eztia, nik oraindaño sortutako gauzarik gozoena, pillatzeko eskua badezu. Baña ez antzi, ezin izan zindezkela zure lagun urkoarekiko artu-emanetan orren zurkaitza. Beraz, gogoan eduki beti, eztia progatu nai duan gizon edo abere bati eltzen dion erleak, biziarekin pagatuko duala bere utsikia.

Bai, au gertatu zan kilkerra itxutu ta txindurriak egatxoak galdu zituan egun berean.

Amaika gauza nabarmen jazo ziran egun artan!

Jainkoa'k, maitekor eta gurgarri, lan-da-lan bere aulkian eserita igaro zuan egun osoa, ta illunabarrean, txori txiki arre bat sortzea gogoak eman zion.

—Txantxangorri, deituko zera zu —esan zion Gure Jauna'k, bukatutzat jo zuanean.

Eta, eskuzabalean ipiñirik, egatzen utzi zion.

Txantxangorriari, biraka egan, Paradisu'ko lur ederrak ikusiaz, ibilli ondoren, bere buruari begiralditxo bat ematea otu zitzaion. Orduan oartu zan, zearo mokotik isatseraño, arrea zala. Alegia, bularrean luma-izpi gorri bat ere etzuala.

Txoritxo etzan aspertu ere egiten urean bere buruari begira. Baña alperrik: bere soñean luma gorri ale bat ere ez ageri...

Ta eiaka ta lasterka, Gure Jauna'rengana itzuli zan.

Jainko Guzielduna'k bere jarlekuan eserita, doatsu, jarraitzen zuan. Bere bi eskuetatik, jaio orduko, ingumak egatzen ziran. Sorbalda-gañean berriz, kokatuta, usoak kurruka ari ziran. Eta inguru-guzian, lur-gañean, liliak, arrosak eta xulufreak, naroro ta non-nai ernatzen ziran...

Txantxangorriak blotza naigabez ler eztanda egiteko zorian zebilkien, baña, aidean lirainki bira batzuk eman ondoren, alde-ratu zan poliki-poliki Gure Jauna'rengana, ta, atzenean, bere eskuan kokatuta gelditu zan.

Orduan Jaun Zerukoa'k ea zer zebillen galde egin zion, eta txantxangorria ausartu zan mintzatzerara:

—Galderatxo bat egin nai nizuke.

—Galde nai dezun guzia, txoritxo.

—Nolatan izendatu nauzu ni txantxangorri, mokotik isats-murreraño osoro arrea banaiz eta soñean nabardura gorri txiki bat bederik ere ezpa-det?

Ta txantxangorriak, alde batera ta bestera burutxo era-billiaz, tristuraz baterikako bere begi beltz eskaleak Jauna'rengana biurtu zituan. Ageri bai-ziran, ingurumaian, urrez pintar-ratutako nauder garrantzak, lepo-zildai gorriekiko egazti iztunak, gandor kolore miñeko ollarrak... An-emenka, berriz, txi-mirrikak, ostrailika-arraiak, krabelin gorri erazekiak...

Ta txoritxoak bere artean zion:

—Ez nuke bada asko bear. Kolore gorri apurtxo bat naikoa nuke txori polit bat, nere izenari egoki dagokion tankerakoa izateko. Baña, zergatik deitu bear naute txantxangorri, arras arrea ba-naiz?

Onela beregan mintzatu ondoren, itxedon zuan Jaun onak esan zion arteraño:

—Ai, laguntxo! Zure bularreko lumak gorritz apaintzea aztu egin zait. Ordea, au une bateko lana baizik ez bait-da, ta itxedon zazu piska bat.

Baña, bereala, Jaun Zerukoa'k, irriparez eta maiteki, gaineratu zuan:

—Txantxangorri izena ipini dizut, eta txantxangorri deituko zera. Baña, bularreko luma gorriak zerorrek irabazi bearko dituzu.

Ta Jainko onak eskua luzatu ta berriro mundu zabalera bidaldu zuan.

Txantxangorria, buru-austez baterik, egatu zan Paradisia'n zear. Nola, baña, bera bezain txori kaxkar batek luma gorriak irabazi?

Sasi bat bere kabia egiteko aukeratzea baizik etzitzaion bururatu. Ta, an, arantza tartean moldatu zuan bere gordetoki ta bizilekuxoa. Sasi-arros-ostoren bat erantsi ta gorrituko ote zitzaion bere paparra, itxedoten zuala, zirudien...

* * *

Egun eder-gogoangarri ura ezkeroztik ezin konta-ala urte igaroz ziran. Ta gizonak eta abereak Paradisu'tik alde-egin eta lurbira osoan sakabanatuta bizi ziran. Gizonak, gañera, beren egin-kizunetan agitz aurreratuz, bazekiten lurra maneaten. Baita itxas-bideetarako ontziak antolatzen ere. Berebat, eratzen zituzten jantziak eta apaindurak, eta aspaldi zan eleiz eder-galantak eta uri aundi-bikafiak —Tebas, Erroma ta Jerusalem, adibidez—, jasotzen ikasi zutela.

Ta zabaldu zan, beñere munduko kondairaren oroipenean azuko ez dan egun berri bat.

Egun aren goiz-erdi aldean, txantxangorria, Jerusalem'go arresi ta murruean inguruan, muño soil batean eserita, kantari ta txaraka gañean bere kabian atsedeten zegozten umetxoekin, jostaketan ari zan.

Txoriak bere txikiei, Jainkoa'k mundua sortu ta izenen banaketa nola egin zuan, kontatzen zien; txantxangorri bakoitzak munduaren asieratik bere umetxoei kontatzen zien bezala.

—Ekusten dezute —esan zien, goibel, amaitzeko—. Ordutanik orrenbeste urte igaro, onenbat arrosa zimeldu, iñork ezin kontata-ala txoritxo arraultzetatik jαιο, ta, alaere, txantxangorriok arreak jarrai. Oraindik ez degu nabarduratxo gorririk iritxi.

Txikiek beren mokotxoak eragabe ediki ta galdetu zuten, ea beren aurrekoak kolore gorri ori iristeko alegiñik egin ez al zuten.

—Guziok alegin osoak egin ditugu —erantzun zien zarrak—; alaere, ordea, ez degu iñortxok ere garaipenik ardietsi. Lenengo txantxangorriak bere antz-irudiko beste txori bat ikusi zuan orduko, bere biotzeko berotasun osoz asi zitzaion maitatzen. A! —esan zuan—. Orain kontuan jausten naiz, Jainko onak elkar-maitatzea nai du, maitasun garrak nere bularreko lumak gorriazterafño. Baña etzuan bere eresia lortu, ez eta beraren ondorengoak, eta zuek ere ez dezute ziur asko lortuko.

Txantxangorrikumeak, sekulan beren paparretan luma gorririk etzituztela ikusiko etsirik, txioka itunki saio bat egin zuten.

—Gure kantuz ere zerbait uste ta sinistu genuen —txori zarrak jarrai zuan mintzatzen, txinta luze-alai batzuk egifiáz—. Lenengo txantxangorriari, berotasun eta itxaropenez kantatzen zuan bakoitzean, bularra azi ta borobiltzen zitzaion. A! —zión—, nere bularreko lumak, kantu-suaz piztuko dira. Baña etzuan orrelako doarik eskuratu, ta geroztik ere iñork ez du eskuratu ta ezta eskuratuko ere noski.

Berrero, txoritxo gazte aien erdi-soildutako eztarrietatik, txio samiñ bat irten zan.

—Gure ausardi ta kemenean ere itxedon izan oi degu —jarrai zuan txori zarrak—. Araurreneko txantxangorria, barren eta kanpo su ta gar, bulardetsu leiatsu guda gogorrean beste txorien aurka, ta eraso-sukar arretzaz bere paparreko lumak gorritatu zitzaizkion. Baña geroztik etzuan beste iñork sari au irabazi, ta zuek ere ez dezute irabaziko, iñolaz ere.

Txori kokkorak alaere, adoretzu, beren gura berezia lortzeko egifiñalak egiteko asmo sendoaz geratu ziran. Txori zarrak, ordea, atsekabeturik, etzutela al izango, oartu zien. Nola, alegia, beste asaba ospetsuak lortu etzutena ardietsi? Zer egin zezateken maitatu, abestu ta gudatu baño geliago? Zer...?

Txantxangorriak etzituan itz auek bukatu, alabaña Jerusalem'go atetik jendetza aundi bat urbiltzen zan txori-kabia zegoan muñora.

Bai, an zetozen, aldapa-gora, abere-gañean zaldun tinkoak, aztamakil luzeekiko oifezko gudari lerdanak, eta iltze ta ma-

luekin, borrero kopetillunak. Baita apaiz eta epaille begiratu zorrotzeko batzuk ere. Emakume negarti bat edo beste ere bai, zotinka. Eta guzien atzetik, dantzan eta garrasika, arlote iguin-garri ugari, bemallako erri-samalda basatiarekin nastuta.

Zutik kabi-ertzean izututa zegoan txantxangorria. Sasi aula zapaldu ta abarrakaturik, bere txikiak azpian ilda geldituko ote ziran beldur zan.

—Ixo! Geldi! —arriskuaz umetxoak oarreraziaz zion—. Elkarren kontra bildu ta estutu zaitetze guziok. Kontuz!, gure gañetik zaldi bat igarotzera dijoa-ta. Iltzedun oifetakoekekiko soldadu bat ere badator onerontz. Jende-taldea berriz bertaratzen ari da, itxas-baga baten gisan.

Bat-batean eten zituan bere oiua, eta mutututa ta arriaren eran geratu zan, azturik ia arrisku guziak, eta, atzenean, sartu zan kabian eta zabaldu zituan egatxoak txikien gain.

—Au ikaragarriegia da! —txiotu zan—. Amets txar bat dirudi. Iru gizaseme gurutziltzatzera dijoaz.

Ta zabaldu zituan berriro egatxoak, umetxoek ezertxo ere ikusi etzezaten.

Mallukada gogorak, zizpuru ta antziak eta jende-tzar amorratuaren argorioa ta iskanbilla baizik etzan entzuten...

Txantxangorriak jarrai zuan ikuskizun arrigarri ari begira, ta bere niniak izu-ikaraz uaunditu ziran. Ta iru gizarajo aietatik ezin inola ere kendu zituan begiak.

—Zeñen biotz-gogor eta odolgiroak diran gizonak! —ixil-une baten ondoren mintzatu zan txioka—. Iru lagun oriek gurutzeen iltzea jostea naikoa ezpaluteke bezala, bati gañera arantzeko koroia ezarri diote. Bai, ta koroiak eragindako zaurietatik odola agerian dario. Ta ori, mundu guziko gizakumeak maite-izateko gai ta duin dalarik. Ain gizaseme ederra bait-da ta ain eztiki begiratzen bait-du. Sarrasti orri begira, nere biotza gezi batek zulatzen duala, derizkiot.

Arantzeko koroiarekiko gurutziltzatu artzaz txoritxoak bere biotzean oartzen zuan kupida, geroago ta geiago azitzen zijoan.

—Ni arranoaren anaia banintz —zion bere baitan—, esku oriek zulatzen dituzten iltzeak atera ta nere atzapar gogorrez urkatzalle guziei ortik usu iges-egin-erazoko nieke.

Azkenean, gurutziltzatua kopeteen beera odol-matazak mara-mara zerizkiola ikusita, txantxangorriak ezin jarrai izan zuan denbora geiagoan geldirik.

—Txikia ta argala izan arren, zerbait martiri orren alde egin bearko det —esan zuan bere artean.

Eta kabia utzi ta egatu zan aidera. Gurutziltzatuaren jiran,

baña geiegi beregan urbildu gabe —ain betizu ta iñozoa baitzan— eman zituan bira zabal batzuk. Baña, geroenean, ta piskanaka, ausartu ta azkartu zan gurutziltuarengana alboratzeraño, ta bere mokotxo txikiak atera zion kopeteko arantza zorrotz bat.

Bein-bitartean, txantxangorriaren bular-gañera gurutziltzatuaren bekokitik odol-xorta bat erori zan eta paparreko luma zurbillak gorritz pintarraturik gelditu zitzaizkan.

Ta gurutziltzatuak, ezpañak erdi-idikirik, esan zion gozaro aopean:

—Zure errukiaz, zure bernaga ta kasta guziak mundua sortu zanetik irrikitzen egon dan sari-doaia merezi izan dezu.

Txantxangorria kabira itzuli zanean, bere umetxoak, atseginpozez, eta ardalla bizian, txiotu zioten:

—Zure bularra gorri biurtu da! Zure paparreko lumak arrosaren orriak baño gorriagoak dira!

—Au ez da doakabe orren bekokiko odol-tanto bat baizik, eta deseginda geltituko da, ituzura edo putzuzulo batean bustitzen naizen orduko —erantzun zuan, illun eta geldiro, txantxangorri zarrak.

Baña iturri ta errekatxoetan murgildu-arren eta urez bein eta berriz busti ta egortzi soña, bere bularretik etzuan koloreak egundafño aienatu, ta beraren umetxoak azi ta gogortu ziranean, argitu zan nabardura odola bezain gorri beren paparretako lumentan, gaur oraindik egungo egunean txantxangorri oroen paparretan disdiratzen duan bezala.

A. ARRUE

